СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 186. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 12 серпня 1935. — VOL. XLIII. No. 186. Jersey City, N. J., Monday, August 12, 1935. THREE CENTS

УРЯД ВІДБИРАЄ ЗАПОМОГУ СТРАЙКАРАМ

ВАШИНҐТОН. — Федеральний уряд дав до зрозуміння, що робітники, що страйкують за вищу запомогову заплату, стратять федеральну допомогу.

Наперед таку заяву видав Гарі Гопкинс, адміністратор федеральної запомоги, а потім його становище потвердив президент Рузвелт.

Тимчасом число страйкарів проти рівня запомогової заплати, яку дає „адміністрація поступу робіт", виносить уже коло півтретя тисячі. Виходить, що число страйкарів зростає.

ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ ВМИВАЄ ВІД БОРОТЬБИ РУКИ.

АТЛЕНТИК СИТІ (Ню Джерзі).—Вилієм Ґрін, предсідник Американської Федерації Праці, не захотів подати своїх поглядів про боротьбу робітників „адміністрації поступу робіт" за вищу заплату за запомогову роботу.

„Ці справи належать зовсім до ріжних юній", говорив Ґрін, „і кожда з них мусить полагодити сама своє питання. Виконний комітет Американської Федерації Праці не має авторитету вмішуватися в цей спір".

КОНҐРЕС УЖЕ УХВАЛИВ ЗАКОН ПРО СУСПІЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

ВАШИНҐТОН. — Обі палати конґресу ухвалили вироблений конференцією представників палат проєкт суспільного забезпечення, за який заявився федеральний уряд як за основу для цілої будови забезпечення народу Америки проти головних небезпек життя.

Закон заводить пенсії на старість, забезпечення роботи, поміч сліпим, хорим матерям та безпритульним дітям. Обчисляють, що з закону будуть користати 28 до 30 міліонів людей.

Ухвала палат конґресу приходить тепер до підпису президента.

ЗНОВУ ВОСКРЕСИЛИ ПРОЄКТ ЗАКОНУ ПРО 30-ГОДИННИЙ ТИЖДЕНЬ ПРАЦІ.

ВАШИНҐТОН. — Ґрупа сенаторів поставила на порядок нарад у сенаті проєкт Блека й Конерія про 30-годинний тиждень праці та хочуть, щоб конґрес ухвалив цей проєкт, а не попираний урядом проєкт Волша, котрий обовязує контракторів, що мають умову з урядом, придержуватися таких годин та заплати, які признав уряд відбудови краю.

СЕНАТОРИ ПРОТИ УРЯДОВОГО ПРОЄКТУ ОПОДАТКУВАННЯ БАГАЧІВ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатський фінансовий комітет поробив драстичні зміни в урядовім проєкті оподаткування багачів. Між іншим він 11 голосами проти 8 обтяв податки від великих спадщин, що, на думку уряду, мали принести урядови річного приходу 86 міліонів долярів.

БІЙКА МІЖ ПОЛІЦІЄЮ И СТРАЙКАРАМИ.

МИЛВИЛ (Ню Джерзі). — Коло брам фабрики підприємства „Милвил Менюфектюринг Ко." зібралося в пятницю рано велике число робітників, щоб не пустити страйколомів до фабрики. 7 поліцаїв пробували пробити дорогу страйколомам. Пікети не давали їм цього зробити. Підчас бійки потурбовано поважно трох поліцаїв.

ЗЛОВИЛИ КИТА-ПАЖОРА 6 ТОН ВАГИ.

ІЗЛИП (Лонг Айленд). — Робітники одного рибацького підприємства, вийшовши в пятницю раненько на ловлю риби, дві милі на полудне від маяка на „Файер Айленді", випорожнили дві великі рибні западні, в котрих знайдено по 1,000 фунтів риби. Коли прийшли до третьої, побачили в ній величанську рибу. Як зачали її тягнути на свою 50 стіп довгу лодь, побоялися, що велитень може перівати цілу сіть, що коштує 10,000 долярів. Командант лоді післав двох людей із залоги, щоб закинули на неї шнури. По трох годинах сіпанини з рибою її нарешті витягнено на лодь.

Показалося, що вона має 32 стопи довжини та коло 6 тон ваги. На вістку про доставлення її на беріг до магазину підприємства почали збиратися товпи народу. Підприємство постановило нарешті рахувати 25 центів вступу.

Зателефоновано до Музею Природничих Наук у Ню Йорку, щоби природники оглянули рибу. Ці приїхали вечором і ствердили, що це кит-пажор. Вони дивувалися, що його зловлено так далеко на півночі, бо ця потвора живе в полудневих водах. Зловлений оказ дуже великий, бо тільки раз, у 1912 році, зловлено коло Флориди рибу цієї породи більшої величини.

СТЕРЕЖУТЬ НІМЕЦЬКОГО ПРЕДСТАВНИКА.

НЮ ЙОРК. — 180 поліцаїв стерегли д-ра Ганса Лютера, німецького амбасадора, як він приїхав сюди в пятницю на кораблі Гамбурсько-Американської Лінії „Гамбурґ".

ЗЛОВЖИВАННЯ ЗІ СТЕМПЛЯМИ.

В Калуші викрито великі зловживання з судовими стемплями. У звязку з тим арештовано м-ра Перковича, адвокатського соліцитора Долинку і нотаріяльного урядовця Люфта. Опечатано теж бюро городського суду і переведено ревізії в адвокатських і нотаріяльних канцеляріях.

АВТОМОБІЛЬНА КАТАСТРОФА.

Жахлива автомобільна катастрофа скоїлася в Дзедзіщах. Особовий самохід наїхав на мотоцикль, яким їхав 51-літній Антін Васілевський з 15-літнім сином. Мотоцикль знайшовся під самоходом, розторощений на тріски. Минуло з чверть години, заки батька і сина добули спід самоходу. Батька поломило й пошматувало на купу мяса, так, що він незабаром помер. Синови поломило обі ноги. В самоході знаходилися два лікарі, які тільки трохи потовклися.

БУРІ, ГРОМИ И ПОЖЕЖІ.

Над Покуттям перейшла буря з громами і наробила великої шкоди в рільних господарствах. Найбільше потерпіло рільне господарство княгині Пузини в Хомяківці, де град знищив землеплоди на просторі 200 моргів. — Небувала буря навістила Сяніччину. Повиривало багато дерев, позривало дахи, повалило телеграфічні стовпи, понищило засіви. Один селянин біля Риманова на вид шкід, яких він зазнав, умер від серцевого удару. Та сама буря знищила теж ясельський повіт. Одночасно жертвою гураґану стала Люблинщина, при чому від громів згоріло багато будинків. У Мілеєві господар привязував пса до буди. Грім убив чоловіка і пса. У Скридновї згинули від грому дві особи. В Морозовичах на Волині грім спалив хату Максима Гурського, при чому згинула його 24-літня донька Катерина. Від грому згинули люди теж у Пижу, Корханівці і Пеньках. У новому Дворі грім ударив у стодолу і вівчарню, в яких знаходилися 300 овець. Все згоріло разом з будинками. В Махнові, пов. Сокаль, грім спалив загороду Стефана Дмитришка, при чому погибла 16-літня донька господаря. Над частиною тарнівського повіту гураґанова буря знищила поверх 100 будинків, позривала дахи і знищила стодоли, наповнені сіном. Сади і ліси поломило, багато дерев вирвало з корінням. Матеріяльні шкоди величезні. — Над Люблинщиною лютилася страшна буря з громами, що викликала багато пожеж. В Острові, пов. Янів, згоріли 120 будинків. Згинули теж кілька осіб.

СЕЛЯНСЬКЕ ПОВСТАННЯ В СОВЄТСЬКІЙ РОСІЇ.

„Радіо Орієнте" приносить таку вістку: Совєтський часопис „Правда" потверджує вістку про селянське повстання в Самарі проти спеціяльної комісії з Москви, що її вислано туди реквірувати худобу, вовну, масло і всяку іншу поживу, призначену для Москви, де панує дуже велика криза на харчі. Селяни побили членів комісії і відмовляються давати поживу. Влада вислала спеціяльні відділи війська проти повстанців.

ЕМІҐРАЦІЙНА КВОТА ДЛЯ БРАЗИЛІЇ.

Бразилійська влада за примітром Злучених Держав Америки завела т. зв. еміґраційну квоту, що обовязує від 1. січня ц. р. Для еміґрантів з Польщі, нерільників, цю квоту означено на 1,000 осіб. У першому півроці виїхали 458 еміґрантів, отже до кінця року можуть виїхати ще 543 особи, які мають поіменні нерільничі заклики.

СКАНДАЛ З РУМУНСЬКИМИ СКАРБАМИ.

Справа звороту румунських документів і скарбів большевиками набирає щораз більшого розголосу. Показується, що румунські міністри, ратуючи державне добро перед німецькими окупантами, наповняли вагони не грішми та дорогоцінностями, але ріжним приватним майном. Багато скринь було виповнено дамською гардеробою найновішої моди з 1916 р. Де властиво подівся державний скарб, це питання, на яке можна відповісти всіляко. Прилюдна опінія румунського громадянства атакує гостро тодішніх міністрів, що в найтяжчих хвилинах для народу думали тільки про власну наживу та про ратування гардероби своїх жінок.

РАДНИЙ І ЗНАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ.

На запит одного воєводи міністерство внутрішніх справ вияснило, що радний, якого знання польської мови в слові і письмі заквестіоновано, може не піддатись іспитові, який мав би це ствердити. Незалежно від того зверхник громади може проголосити втрату мандату радного, якщо незнання польської мови є повне і загально відоме та проявилося в часі урядування ради. Одначе при видаванні таких рішень слід зберегти велику оглядність і незнання польської мови ствердити дослівно. Факт, що радний робить граматичні або ортоґрафічні помилки не дає ще остаточної основи видавати таке рішення. Радний, якому відобрано мандат з причини незнання польської мови, має право рекурсу. Зверхна влада може покликати його, щоби в приявї його представника написав кілька речень по польськи, і коли спроба випаде успішно, рішення бурмістра можна уневажнити з причини помилкової оцінки фактичного стану.

САМОСУД.

зл. Мешканці, підозріваючи, В селі Моратині, пов. Томашів, у будинках Аґати Клос вибухла пожежа, що перенеслася на сусідне господарство. Шкоду обчисляють на 5,000 зл. Мешканці підозріваючи, що господарство підпалив Ян Гук, затовкли його палицями на смерть.

КУПЕЦЬКІ І ПРОМИСЛОВІ ГІМНАЗІЇ В ПОЛЬЩІ.

Купецькі гімназії будуть відкриті в таких містах: Львів, Станиславів, Луцьк, Люблин, Варшава, Краків, Познань, Лодзь, Білосток, Видґощ, Кельці, Тарнів і Хоржів. Промислові гімназії повстануть у Львові (механічна і жіноча кравецька), Кракові, Варшаві, Познані, Люблині, Радомі, Лодзі, Катовицях, Вильні і Влоцлавку.

СТО КІЛЬКАДЕСЯТЬ ДІТЕЙ ЖЕРТВОЮ КАТАСТРОФИ.

Небувала самоходова катастрофа склалася в місті Монкальво в північній Італії. 180 дітей із Салезіянського інституту в Торіні вибралася вантажним автом з причіпкою на проґулку. Підчас їзди трісли дві самоходові опони, але шофер їх не змінив. Коли на стрімкій дорозі самохід почав котитися дуже швидко, шофер нагло загальмував. Тоді причіпка вдарила так сильно в авто, що воно відорвалося від причіпки і скотилося з високого насипу. Наслідки були жахливі: 6 дітей згинули на місці, а 120 тяжко потовклися. Шофера арештовано.

ЦИГАНИ ВКРАЛИ 7-ЛІТНЬОГО ХЛОПЦЯ.

Сталося це біля фільварку Стрільці, острівської громади (недалеко Вильни), де над рікою стояли табором Цигани. Дві години після їх відїзду в родині власника фільварку Гротовича стверджено, що 7-літній син Збишок пропав без сліду. Батько дитини зі слугами, майором польського війська, кинулися наздогін в погоню. Циганів, що втекли фірами, діґнали аж у віддалі 25 км. Хлопця відобрали і всіх Циганів поліція арештувала.

1,000 ЗЛ. НАГОРОДИ ЗА СПІЙМАННЯ ГРАБІЖНИКА.

До всіх поліційних станиць у краю розіслано стежні листи за напасником, що ограбив перед кількома місяцями Зиґмунта Кріса, власника контори виміни грошей у Коломиї. Одночасно визначено нагороду 1,000 зл. за поміч у зловленні грабіжника. Як відомо, Кріс вертався з контори до дому і ніс під пахою течку, в якій знаходилася більша скількість ріжних заграничних валют. Напасник вдарив на сходах Кріса якимсь предметом по голові і коли нападений улав без памяти, грабіжник ухопив течку з грішми і втік. Досі не вдалось поліції попасти на його слід.

КАВА ДЛЯ НЕДУЖИХ.

Хорим на серце, артеріосклерозу, забурення нервової системи, ревматизм, артеризм тощо лікарі забороняють пити каву з тої причини, що вона має в собі алькальоїд кофеїни, яка знов шкодить нервовій системі. Щоби не позбавляти хорих смачного напитку, яким усетаки є кава, почали від 1907. р. переробльовати зерна кави так, щоби вони не мали в собі кофеїни, але не тратили при тім оріґінального запаху. Таку безкофеїнову каву є у Німеччині кава „Гаґ", у Франції кава „Санка". У філіжанці такої безкофеїнової кави обему 100 шест. центиметрів є тільки 5 міліграмів кофеїни, тоді, коли в 100 шест. цм. звичайної кави є 9.1 грама кофеїни, себто двацять разів більше! Безкофеїнова кава дорожча від звичайної. Притім нема певности, чи й інші складники паленої кави, крім кофеїни, не ділають шкідливо на організм.

ЧОЛОВІК-ПТАХ.

Большевицький летун Шершунов зробив спеціяльні крила, та, прикріпивши їх до себе, скочив з літака з висоти 2,000 метрів. Летун уносився якийсь час на тих крилах у повітрю, а опісля легко злетів на землю.

ІНДІЯ ЗАНЕПОКОЄНА ВИПРАВОЮ НА ЕТІОПІЮ

СІМЛЯ (Індія). — Індійська преса дуже живо обговорює задуману виправу Італії на Етіопію. Деякі газети пишуть у заголовках, що це виправа „християнських піонірів цивилізації" проти чорної раси. Інші атакують Англію за її нерішучість у спротиві проти посягань Італії, коли вона викликує всесвітню небезпеку боротьби рас. Згадують про Японію у звязку з етіопським питанням, а навіть не закривають факту, що й американські Мурини можуть заінтересуватися тією справою.

ГАЛИЦЬКА ЗЕМЛЯ ХОРОНИТЬ ПЕРЕДІСТОРИЧНУ КУЛЬТУРУ.

ЛЬВІВ. — З доручення музею Наукового Товариства ім. Шевченка робить археольоґічні розкопи директор цьогож музею, д-р Ярослав Пастернак, в околицях Галича. Працю фінансує митрополит Шептицький. Недавно відкопав д-р Пастернак в околиці Єзуполя мури із княжих часів, а ось тепер відкрив він дві аварські могили на території села Крилоса, на котрій стояв княжий Галич. Про Аварів згадує літопис як про Обрів, що „примучували" славянських Дулібів на Волині. Могили походять з VI століття (після 500 року) по Христі. Там знайдено глиняні посудини. Побіч небіжчиків знайдено в могилах іще по одній кінській голові з залізними вудилами в зубах. У вісьмох інших могилах знайдено похорони ще з бронзової доби (2,000 літ перед Христом) та ще старшої залізної доби з цілими глиняними посудинами та ріжними прикрасами.

МОСКВОФІЛИ В ГАЛИЧИНІ БОЯТЬСЯ ВТРАТИ НАРОДНЬОГО ДОМУ ІЗ СВОЇХ РУК.

ЛЬВІВ. — З нагоди приготувань до виборної кампанії прийшло до порозуміння посварених москвофільських провідників, послів, о. Яворського та М. Бачинського. Вони плянують якесь „собраніє", щоби виказати хоч якусь силу, бо інакше — так загально говорять — вони втратять посідання львівського Народнього Дому і його перебеpуть Українці.

ПОЛЬЩА ДАЛЬШЕ РОЗВЯЗУЄ УКРАЇНСЬКІ ТОВАРИСТВА.

ЯВОРІВ (Галичина). — Яворівське староство завісило діяльність українського товариства „Сокіл" ніби тому, що хтось там переступив постанову статута.

АСТРОНОМІЧНА ОБСЕРВАТОРІЯ В КАРПАТАХ.

ЛЬВІВ. — Польський уряд приготовляє будову астрономічної обсерваторії на шпилю „Піп Іван" у Чорногорі. Положена на висоті 2,000 метрів, обсерваторія буде одною з найбільших в Европі. Головне значіння обсерваторії буде для летунства, бо там буде також метеорольоґічна стація для предсказування погоди. Буде там приміщений астроґраф з сочкою на 25 цм. Отже буде це найбільший астроґраф у Польщі. Через нього можна буде оглядати 100 міліонів зір.

КОМУНІСТИЧНА МОЛОДЬ В ДЕРЕВЛЯНОМУ КОНІ.

МОСКВА. — Перед тижнем Болгарин Димитров дораджував, щоб комуністи вживали тактики старовинних Греків і їхали між своїх ворогів укриті в деревляному коні. Згідно з такою засадою американський делеґат на засіданнях комуністичного конґресу вияснив, що комуністична молодь не зачіпає релігійного переконання інших груп у своїй боротьбі проти буржуазії, головно проти фашизму. Показує на прикладі Злучених Держав, де в часі конґресу комуністичної молоді вільно було кожному учасникови піти в неділю рано на богослуження до церкви.

У ФРАНЦІЇ ПРИВЕРНЕНО СПОКІЙ.

ПАРИЖ. — Внаслідок вмішання робітничих провідників прийшло до замирення між портовими робітниками. Вони вернулись до роботи по арсеналах. Водночас прийшло до поладнання страйків в корабельних підприємствах і кораблі вже випливли з пристаней.

Премієр Ляваль скликав префектів (начальників) усіх провінцій і їм сказав, як вони мають виконати розпорядок про знижку платень. Ляваль пригадав їм також, що робить це для ратування Франції перед занепадом. Досі ще ніхто не скликав префектів на спільні наради.

ЯПОНІЯ ПРОТИ АМЕРИКАНСЬКОЇ АВТОМОБІЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ.

ТОКІО. — В Японії виріб і продаж автомобілів є в руках Форда та американської корпорації „Дженерал Моторз". У пятницю кабінет міністрів приготовив проєкт закону, щоб у Японії не вільно було продавати автомобілів, коли їх виробляють підприємства, які не мають більше як половину японського капіталу. Коли закон перейде, то Американцям остається двояка дорога: або цілком усунутися з бизнесу у Японії, або приняти хоч 51 відсотків японських капіталів до своїх підприємств.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$ 2.00	One year	$ 2.00
На пів року	$ 1.25	Six months	$ 1.25
В Джерзи Сити і Загряницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НЕ ДОПУСТІМ ДО МАСОВОЇ ДЕПОРТАЦІЇ

Як кажуть іміґраційні урядники, коло 2,600 чоловікам і жінкам грозить тепер депортація. Якби вони виїхали з краю, не лишивши нікого, то це може не діткнулоб дуже болючо тих, що лишаться в Америці. Одначе якби їх відіслали до країв їх уродження, то вони лишили би в Америці коло 7,000 подругів і дітей, що родилися в Америці.

Ці люди не допустилися ніякого злочину. Вони не вели аґітації за насильну переміну американської політичної системи. Вони жили вже довго в Америці, дехто аж по 10 літ, мали свої родини, свої доми. Якщо вони винуваті в чому, то хіба в тому, що прибули тут нелеґально, або мали нещастя стати публичним тягаром, або нарушили якісь технічні вимоги закону.

Департамент праці самий бачив, що висилати цих людей з краю не було би справедливо, і він проволікав цю депортацію, деколи більше як два роки. Він знає, що депортація булаб жорстокістю. Одначе він знає теж, що навіть президент Злучених Держав не має права її здержати.

Крайня амириканська пропаґанда, що ведеться тепер в Америці, домагається депортування цих людей. Ці демаґоґи вже критикували департамент праці за відкладання депортації.

Тепер департамент праці віддав справу до вирішення конґресови. Він зажадав від конґресу поправки до іміґраційного закону в тому напрямі, щоб цих людей не треба було відправляти. Як ця пропозиція стане законом, то депортація буде здержана. Як не стане, то іміґраційний уряд буде примушений депортацію перевести. З огляду на навал праці в конґресі, що трапляється правильно в останніх тижнях перед вакаціями, справа може дуже легко бути відложеною аж на рахманський великдень.

Щоб це не сталося, треба, щоб люди, які розуміють вагу справи та відчувають усю нелюдяність такої депортації, написали до своїх представників у сенаті й палаті послів конґресу, щоб вони ще перед вакаціями ухвалили закон, на основі котрого уряд міг би леґалізувати побут у краю всім тим людям доброго морального характеру, котрих побут у краю порушує тільки деякі технічні вимоги закону. Відомо, голос орґанізацій може ще більше заважити, ніж голос поодиноких осіб.

КАРТИНА З ОРҐАНІЧНОЇ ПРАЦІ В ГАЛИЧИНІ

(Оригінальний допис з Рідного Краю).

Село Балинці, коломийського повіту, належить попри Карлів у Снятинщині до найбільше просвічених на цілім Покуттю. Карлів обходив торік ювилей 50-ліття своеї народньої читальні, а Балинці 30. червня ц. р. обходили теж таке свято.

Випало воно надзвичайно гарно і торжественно. Вже само село лежить серед зелених левад і представляє собою дуже привабний вид, тимбільше, що багато селянських хат є вже будовані вповні за культурними вимогами, з підлогою і великими вікнами.

Серед села стоїть великий читальняний дім, котрий має простору салю театральну і кілька бічних вигідних кімнат. Є й окрема вигідна ґардероба, в котрій зложені в шафах театральні цінні костюми та причандали. На театральній куртині є вимальований Тарас Шевченко. Сидить він на високій скалі над Дніпром з бандурою в руках.

В читальнянім будинку містяться й численні інші товариства, як ось кружок Рідної Школи, кружок Сільського Господаря, кружок Союза Українок і товариство ґімнастичне „Каменярі".

Але на тім ще не кінець: у Балинцях мають окремі доми Каса позичкова імени Стефчика й кооператива торговельна, а Районова Молочарня будує власне великий мурований дім. Покладення вугольного каменя під цей дім відбулося дуже торжественно, а кождий член дирекції та надзірної ради привіз особисто тачку глини.

Є в селі також два шкільні будинки — разом сім кляс, а директором школи є п. Букатович, що є рівночасно війтом кулачківської волости.

Тому, що тепер горяча робота в полі, то члени читальні в ночи з 29 на 30 червня завзято працювали над прикрасою читальняного будинку і зверху і в середині. Декорації ті вийшли прекрасно, а зокрема сцена була прибрана килимами, скатертями, рушниками, зеленню та портретами заслужених діячів і патріотів.

На це ювилейне свято читальні в Балинцях явилася величезна маса народу, так, що не стало навіть місця для всіх у самій салі. Було багато гостей з сусідніх сіл, а навіть з Городенщини.

Ювилейне свято розпочалось відспіванням гимну „Просвіти". Співав читальняний хор під проводом Ілька Рурака. Хор цей виконав справно й інші хорові точки програми, а було їх десять.

Зараз по гимні привитав присутніх гостей Дм. Драґан, котрий відчитав і коротку історію читальні. Вона була зпочатку товариством самостійним, як усі тодішні читальні, і щойно в 90-тих роках минулого століття змінено її статути на статут читальні „Просвіти". Великі заслуги для неї поклав тодішній парох о. Тит Войнаровський, котрий є тепер мітратом при св. Юрі у Львові. Він постарався про закупно великого бараку у Ворохті, з котрого потім виставлено читальню. На кошти призначив він три морґи ерекціонального поля, котрі селяни толокою обробили та зібрали плоди з них.

Другим незвичайно заслуженим для читальні і громади чоловіком був директор місцевої школи, Василь Барнич. Він заложив перший народній хор у Коломийщині і тим хором притягнув багато селян до читальні та позискав їх прихильність і для школи. Громадяни Балинець уважають обох цих патріотів за найбільших своїх добродіїв.

Запрошений на це ювилейне свято, приїхав п. Барнич з Коломиї особисто, хоч числить уже 80 літ і ледви держиться на ногах. Піддержуваний двома читальниками, він виголосив зі сцени зворушливу промову, в якій дякував за запрошення і попрощався заразом з цілою балинецькою громадою, котрої, як він казав, уже певно другий раз не побачить. Зібрані відповіли йому грімким „слава".

Цілу низку патріотичних деклямацій, головно віршів Юри Шкрумелюка, виголосили діти, юнак Василь Грицюк та молодий журналіст Дм. Карбутяк. (Не можучи знайти посади, він іде тепер на православну теольоґію у Варшаві). Між піснями й деклямаціями виконали місцеві „каменярки" і „каменярі" пару гарних вправ. Те товариство знане зі своїх прекрасних, чотироповерхових дзвіниць (пірамід), але саля читальні була на це занизька.

Д-р К. Трильовський виголосив виклад: **„Погляд на просвітній рух у Галичині".** Провідна думка викладу така: Темний нарід не може бути свобідним. Генерал Фош, переможець антанти над Німцями, сказав, що цей **народ мусить пропасти, котрий стратить память.** І в тім лежить величезна заслуга пок. Андрія Чайковського, що він своїми повістями відсвіжує в нас память про геройські діла наших предків. Попри його твори ми мусимо читати і напамять учитись „Кобзаря", тимбільше, що тепер маємо видання варшавське, за урядові гроші, котрого ніякий ідіот з Чорткова не посміє сконфіскувати. На думку промовця, протигорівчаний рух 70-тих років мин. ст. не міг удержатись тому, що, забравши коршму селянинови, не дали йому іншого місця для товариських сходин. Щойно читальні стали підставою успішної боротьби з пиянством. Вони повинні також недопускати до затроювання народу ніякотиною. Бесідник закінчив окликом на честь Балинець та їх читальні.

Ціла ювилейна академія в Балинцях тревала три і пів години, одначе приявні з великим захопленням вислухали цілої програми, а по її закінченню відспівали грімко національний гимн.

Коли бачимо ту велику життєвість нашого народу, те його охоче горнення до просвіти й організації, то як же смішними мусять нам видатись такі штучки, як нова ординація до польського сойму!

Іван Г.

ЗАГРОЗА РЕВІЗІЇ КОРДОНІВ У СЕРЕДНІЙ ЕВРОПІ

Диктатура Гітлера в Німеччині і силою фактів зроблена ревізія версайського мирового договору збудила і в інших державах надії на зміну сучасних границь в Европі та в інших частинах світа. Італійський диктатор Мусоліні „ревідує" кордони в Африці навіть збройною силою, Японія „справляє" свої границі з Китаєм і т. д. В Европі до змін границь іще не дійшло (як не рахувати плєбісциту в Сарській области). Але прихильники ревізії кордонів до таких змін готуються повною парою. Ревізію кордонів проповідують політики й журналісти в Німеччині, в Анґлії, в Угорщині, в Італії, і навіть у Польщі.

Найцікавіше в усій дискусії те, що прихильники ревізії мирових договорів зовсім не думають про вкорочення своїх несправедливих кордонів, а тільки про зміни кордонів чужих держав. Італія і не думає про поворот до Австрії полудневого Тиролю, заселеного Німцями; Поляки не хочуть і чути про ліквідацію свого коридора над Балтійським морем на користь Німеччини. А проте Мусоліні до недавнього часу домагався ревізії границь Чехословаччини на користь Угорщини, а Польща висуває навіть плян передачі Словаччини й Закарпаття Мадярам.

Само собою, ці пляни мусить поважно обговорювати чеська і словацька преса. Загальний тон преси Чехословаччини — „не дамося!" Чехи і Словаки добре розуміють, що йде не тільки про „коректуру" границь, а можливо, й про цілковиту ліквідацію незалежної Чехословаччини. Вразі воєнного конфлікту в Европі Чехословаччина може опинитися в дуже невідрадному стані, бо булаб окружена з усіх боків ворогами: Німеччиною, Угорщиною й Польщею. Чеські військові спеціялісти заявляють (напр. ґенерал Блага, начальник військової канцелярії президента), що вузька територія і довгі границі Чехословаччини не дають надії на оборону кордонів і що першим завданням армії, вразі війни, буде концентрація сил у якійнебудь важнішій частині держави. Очевидно чехословацька армія мусілаб залишити вже на початку війни Закарпаття, Словаччину, німецьку частину републики, що сусідує з Німеччиною, і обмежитись на обороні чеської території, де скупчена воєнна промисловість держави: Прага, Пільзно, Брно.

Перспектива, як бачимо, зовсім невесела для Чехословаччини. Але ще гірша для українського Закарпаття. Саме через цю нещасну землю хоче мати свій „коридор" Польща до Угорщини. Уже всякі мадярони між закарпатськими „русскими" підносять голови і наспівують мадярський національний гимн. З Будапешту йде широка пропаґанда ревізіонізму — навіть українською мовою.

Якщо станеться воєнна катастрофа в Европі, то вона застане Чехів і Словаків приготованими на всякі несподіванки. Протягом незалежного державного життя вд 1918 року ці народи значно пішли вперед.

На жаль, не так із нашими закарпатськими Українцями. Для них цей час був у великій мірі „пропащим часом", бо Українці і на сотенну частину не вміли використати тих можливостей, що настали після розпаду Австро-Угорщини. За цей час не спромоглися Закарпатці навіть покласти тверді основи під культурне відродження краю, ще й досі роздирає місцеву інтеліґенцію „язиковий вопрос", а тимчасом шириться чехізація українського шкільництва.

К. П.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

НЮАРК, Н. ДЖ. Тов. Вільна Україна, від. 152, повідомляє своїх членів, що місячні збори цього товариства відбудуться в середу, 14. серпня, в годині 8-мій ввечір, в галі церковній на Мортон вул. Просимо всіх членів прибути і заплатити місячні вкладки. Довгуючі члени повинні обовязково сего місяця сплатити свої залеґлости. — С. Присяжний, секр.

У шпиталі.

Лікар: Чи хорий уже зажив порошки на сон?

— Ще ні.

— Чому?

— Бо спить.

— Пусте, збудити його, хай зажиє.

А хто?

— На другий раз, як цілуєтеся з жінкою, то заслоніть фіранки, а не стійте при вікні, як учора ввечір.

— Перепрошую, але вчора мене зовсім не було вдома.

УЛАС САМЧУК.

ВОЛИНЬ

Роман-хроніка у 3-ох частинах.

Частина І.

КУДИ ТЕЧЕ ТА РІЧКА?

Передрук забороняється. — Авторські права застережені.

19

— Нащо ти його приніс? — зовсім байдуже, заложивши в кишені руки, питає він. — Знаєш ти, що мама не люблять собак. — І кивнув на щеня головою.

Василь помилився у Володькові. Він сподівався, що Володько виявить більше зацікавлення до такого милого сотворіння.

— О, дурний ти. Ти глянь йому в рот. Диви но... — і Василь схопив щеня, розтулив його маленький писочок. — Бачиш?

— А що там?

— Не бачиш? Дивися у пащеку. Вся чорна. Ціле піднебіння чорне. Це значить, буде лихе, а до того не сучечка, а собачок. Я назву його Пундиком. Зобачиш, який з нього псюра вийде.

— Дивись но, щоб мама його часом не викинули в річку. А де ти його вискіпав? — Володько помітно лагіднів і сходив зі своєї недосягальности.

— Я знайшов його коло Чернечого млина. Якийсь дядько їхав з мішками на возі і викинув двоє таких на луг. Видно потопити хотів. Одно було сучечка, я залишив її, а цього забрав. Хай хоч одно живе.

Володько пригадав батькові слова про смерть.

— Ну, так неси його до дому. Я хутко прийду...

— Ти вже маму вговориш, добре?...

— Як вдасться...

Володько таки не на жарт робив з себе поважного. Зрештою повага цього маленького чоловіка кидалась завжди не одному на увагу. „Маленький та важненький", говорив про нього дід Кошіль, ще позаторік, коли він був побережником Таксаревого лісу і заходив нераз до Матвія. Зпочатку Кошіль кпив собі з Володька, але згодом переконався, що жарти з цим не вяжуться. „Вихаратання" він не лякається. Одурити такого теж не так просто. Тоді Кошіль на казки та небилиці вдарив. О, цим, розуміється, можна купити цілого Володька. Але все таки Кошіля він недолюблює. Пустомел.

Любить Володько лише батька. Цей говорить мало, але те, що треба. Гірко йому лишень, що батько так рідко коли звертає на нього свою увагу. Але зате він один є для малого джерелом всієї мудрости та сили. Також бракує йому порядних чобіт з халявами, таких, як це носять дорослі.

Але ще цього самого дня стався випадок, який жорстоко підорвав Володькову самоповагу.

Коли Василь з щеням пішов до дому, Володькові стало самому скучно. Щось недобре себе почував. Якась лінь опанувала... Почав химерити. Корівки його понаїдалися, позлазились до купи у лозині і лижуться. І думає він: що робити? Бігати? Співати? Лізти у лозину, дертися на верби і ґукати звідти? Безглуздо, ніяково. Не личить...

Поблизу кляпотить млин. Довгий викопаний ставок, що сполучується невеличким рівчиком з більшим рівчиком-потоком, перегаченим поганою греблею, яку вже сотні разів проривала повінь. У ставу плекаються риби. У річечці можна ловити мацюпеньких срібних піскариків, можна робити з камінців та піску греблю, можна будувати млина. Але і це все вже відоме, знане, набриджене. Щоб його дійсно займало, це оповідання завізників. Їх у млині досить. Все це бородаті поважні дядьки з веселими поморщеними обличчями, згучним і вічним реготом та твердими мозолястими руками. Цілими добами просиджують вони у млині, очікуючи своєї черги, їдять сухий хліб з кавалком сала, пють безліч джерельної холодної води і без перерви один одному оповідають. Оповідають захоплено, живо, пересипаючись, мов гарячим приском, направду безтурботним реготом.

Слухаючи таких оповідань, Володько зникав. Його не ставало. З нього лишались тільки очі, широкі, витріщені, круглі синьо-сірі, та овальний ротик зі свіжими, напухлими устами, що якось особливо, дико рожевіли, та ще його маленький ґудзичок — носик. Він слухав увесь. Навіть його босі порепані ноженята, а зимою величезні матірні чоботиська — на них, обертались в суцільну увагу. Кожний згук, кожний новий тон, ґримас, вираз жаху, приємности, радости, болю оповідача — все це, мов тіні хмар по землі, просковзало на Володьковому обличчю і в памяті його лишало безперечно слід. Очинята його були тоді особливі. Вони перлися з очниць і міняли барву, ніби ласі очі кота. Опісля вони дуже розширювались, загорялись і горіли сильним небезпечним огнем...

Одного разу бородатий рижий дядько Павло задивився на Володька і не витримав: схопив малого на руки, до болю здушив, підняв руками геть над свою голову, а пізніше вліпив малому твердого, колючого та згучного поцілунка. Володькові страх соромно стало. Ціла його пичка запаленіла. Дядько поліз до кошіля і видобув з його глибин два петльовані пиріжки з яблуками. Пиріжки білі, злегка припечені. Яблучний сік проникав назовні. Дядько незграбно взяв їх у широку жменю:

— На, малий — каже...

Шлунок того малого від самого раня нічого в собі не мав і просто таки заклинав його взяти... Одначе Володько сорому послухався. Ніяково. І так обличчя горить... Він, ніби не розуміє, знизує плечинятами і відступає назад. Він ще не оправився від тісних дядьківських обіймів...

— Не точись, впадеш — зауважує спокійно другий дядько...

— Бери, дурний, коли дають — каже третій.

Дядько Павло немило здивувався, коли прийшлось пиріжки назад до кошіля ховати. І при цьому почав. — То, знаєте, мовляв покійний мій тесть, царство йому небесне, бувають такі діти...

Але Володько вже втік. Коли вже тут про нього балачка, то нічого. Він може лиш слухати, коли на нього ніхто не звертає уваги...

Володько без вагань вдається до млина. Правда, цікаво було б довідатись, що Василь робитеме з своїм щеням, але до дому ще рано.

У млині, як завжди, досить гармідерно. На греблі зустрічає Володько опецькуватого мельниченка Тонду. Це досить дурний крикливий хлопчище, але він взяв собі за звичку завжди при людях, де тільки можна, кпити з Володька, або робити йому прикрости. Володько болюче це переносив, але не спромігся на рішучу відсіч, що піддавало Тонді ще більшої заохоти. Але коли хлопці залишались самі, Тонда, здається, з приємністю слухав серіозні Володькові розважання, при чому під носом у нього завжди зявлялися довгі і бридкі сомпляки, які він підлизував язиком.

Зустрівшись, хлопці пішли на шлюз і влізли по небезпечній дошці, що дуже вгиналась, коли по ній ішли, над лотоки. Примостились на мокрій колоді, на якій спочивали кросна ринви, котрою біжить на колесо вода і почали свої розумування. Тонда зухвало похвалявся, що він уже вміє важити мішки, красти борошно, яким кормить свого ослика, та діставати від дядьків хабара розміром трьох копійок, коли він змеле дядькові кілька пудів даром.

Ринвами з розгону люрить вода, повертає слизькі, чорні колеса і, розбиваючись на піняві клоки, з плюском летить під лотоки. Внизу, під хлопцями у віддалі кількох метрів вирує зеленувата глибінь. Запінені гребені штучних хвиль роблять враження, ніби там купаються табуни розбещених чортів. Плюскіт і гомін від цього такий, що хлопці мусять, розмовляючи, кричати.

Тонда, розуміється, більше звиклий до цього і, мабуть, навмисне привів сюди Володька, щоб побачити, як той буде себе тут почувати. Одначе Володько досить пристойно витримував своє положення і нічим не зраджував, що знаходиться в небезпечному місці. Навпаки. Він навмисне сів на слизькій колоді, звісив над вируючою глибиною ножиська і бовтає собі ними, не турбуючись, що геть чисто обмастив свої штаненята.

При цьому він почав свої серіозні розмови, — куди, мовляв, біжить ця річка, які риби у ній, скільки раків, де живуть лебеді, що ми живемо в Росії і т. п. Все це Тонда перетравлював видно тяжко. Обличчя його при таких розмовах робилось довгим, ніби у лошати, при чому особливо смішно виглядали його віддуті, широкі уста.

(Далі буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

РУКА РУКУ МИЄ?

Большевицький інтернаціонал у Москві робить католикам у Німеччині пропозицію обєднаного фронту. Каже: поборюймо разом фашистівський режім Гітлера.

Пощо зроблено таку пропозицію, коли чейже й у Москві можуть знати, що таке неможливе? Большевизм і фашизм себе взаємно виключають. Межи ними боротьба неминуча. Чи виключає себе так взаємно католицизм і фашизм? У Польщі Пілсудський з католицькою церквою годився.

Зрештою, який це обєднаний фронт католиків і комуністів? Коли цю гарну фразу обєднаного фронту перевести на звичайні слова, то вийде таке: Католики, помагайте нам, комуністам, бити фашистів; як набємо, тоді комуністи почнуть нищити католиків.

СПРОСТУВАВ.

Федеральна Торговельна Комісія у Вашингтоні подала недавно в своїм звіті, що Адам Дейвидсон з Тексасу взяв від підприємства „Содерн Нетюрел Гез Корпорейшен" міліон долярів за роздобуття для підприємства урядових дозволів на добування газу.

Дейвидсон простує заяву комісії й гостро її критикує за те, що вона не сказала, що він дістав був міліон долярів не нараз, але за 19 місяців роботи.

ПАЛИЦЯ МАЄ ДВА КІНЦІ.

Пані Роза Транонтана пізвала в судi свого чоловіка за те, що він напаствував її по ночах, заходив до її мешкання, грозив їй побоями, тощо.

Її чоловік заявив на суді, що він справді заходив до її мешкання та що справді грозив їй побоями. Одначе він хотів добитися від неї якоїсь допомоги. Адже вона побирає з уряду 19 долярів на місяць на заплачення комірного, а тимчасом він не спить дома, але в своїх знайомих, кождої ночі деінде.

Суддя сказав жінці: „Якщо він не має ніякого приходу, то вам прийдеться давати йому аліменти. Дасьте йому два доляри на тиждень". Потім звернувся до чоловіка: „Але як ви, пане, почнете грозити, що будете різати жінку, то я вам уріжу аліменти".

ЗАВІВСЯ.

„Манчестер Гардієн" подає опис Москви під большевицькою владою, написаний лордом Новел-Бакстоном.

Автор каже, що державна власність усіх засобів продукції, обміну та розділу товарів дає урядови знамениту нагоду добре впорядкувати торговлю. Можна, приміром, сподіватися, що держава може впорядкувати торговлю так, що вона заощадить багато людської праці. Приміром, держава не потребує закладати стільки крамниць, що нарід, який признає приватну торговлю.

Тимчасом цього в Москві зовсім не видно. Большевики за 18 літ панування не вспіли впорядкувати як слід своєї торговлі. Людську працю дальше марнується.

Та автор не міг того сподіватися. Чи не знав він, скільки уваги мусить усяка диктатура присвячувати на стереження себе перед недовірям народу? Де їй там лишається час на такі справи, як порядкування товарообміну?

ЛІГА В РОЛІ РОЗУМНИХ МАЛП.

В давнім Китаю ідеал жінки зображувано фігурками трох малп, з котрих одна мала закриті очі, друга — вуха, третя — уста. Себто розумна жінка нічого не бачить, нічого не чує й нічого не говорить.

Англійська газета „Івнинг Стендард" подає карикатуру на Лігу Націй.

На престолі, що має напис „Міждержавний лад і порядок", сидять три китайські розумні малпи. Одна з них закрила собі очі: „Я нічого не бачу з Етіопії" — каже вона. Друга закрила собі вуха: „Я нічого не чую про Етіопію". Третя закрила собі уста: „Я нічого не кажу про Етіопію".

РАСОВА ПОЛІТИКА В НІМЕЧЧИНІ

Уведення в життя в Німеччині принципів расової політики викликало було в цілому світі дуже живий відгомін. На цю тему багато писалось і дискутувалось. Все це ділось тому, що расову політику ніде в світі не приміняно в такому ясному вигляді, як у Німеччині, з поставленням собі вже наперед визначених певних цілей. З того приводу доходило в світі й до непорозумінь та ріжних зударів світоглядів, націоналістично- ліберального з причіпками комунізму і соціялізму, а все тому, що не було в лібералів повного зрозуміння конечности ведення якраз расові політики, і то в Німеччині. Тепер усі ці спори демагогічного типу зникли і на їх місце прийшла оцінка расової політики здоровим розумом. Наука теж сказала своє слово. Німецька расова політика служить нині зразком для расової політики інших націй та держав.

Щоб повністю зрозуміти расову політику Німеччини, треба найперше вглибитися в її основу, себто в націонал-соціялістичний світогляд, що перевертає дотеперішні погляди на все ставання в світі і на їх місце ставить нові. Марксистівський світогляд каже, що повстання і зникання держав та культур є наслідок господарських та чисто політичних чинностей. Націонал-соціялізм каже, що носієм усього є лише чоловік та що господарство, культура, політика, штука і т. п. є йому підпорядковані, а не він їм. Щоб пізнати держави і культури, треба найперше пізнати людей, що їх створили; а щоб вдержати далі при життю держави і культури, треба подбати за вдержання в здоровому стані їх творців і носіїв. Дана народови сила і здорова кров не дасться відтворити, коли вона розпадеться, таксамо, як не дасться відбудувати якенебудь знищене місто чи в пустиню перемінені поля. Тому далекоглядна політика має дбати про вдержання біольоґічної, себто расової сили народу більше, як про господарські чи політичні справи, бо ці в процесі життя нації є лише другорядними чинниками, створеними людьми. Ціла низка держав та культур, з яких нині й сліду не осталось, показують наглядно, як тяжко мститься на нації незважання на чистоту раси.

Історія каже, що до знищення расової сили народу ведуть три чинники: зменшення скількости народу, дідичне збільшення нездібности до нічого і вкінці расове змішання без вибору. Ті три чинники значно зросли були в Німеччині в останніх десятиліттях. Вони помічаються менше чи більше в кождій культурній нації нинішнього часу. Тому німецька расова політика буде для всіх націй під тим оглядом покажчиком, як треба себе ратувати від остаточної загибелі.

Німеччина мала в 1870 році 42 міліони населення. Дотепер населення зросло до 67 міліонів. В міжчасі показалось, що скількість народин в Німеччині постійно паде і надвишка населення повстає лише через те, що завдяки умовинам життя продовжено пересічний вік життя кожного чоловіка зокрема. А що життя чоловіка не можна продовжувати в безконечність, виходить ясно, що вкінці спад народин дійде до рівня стану смертности і його перевищить. Тоді почнеться фактичне зменшення скількости населення в Німеччині.

В 1900 р. народилось в Німеччині кругло 2 міліони дітей, а в 1933 р. вже лише міліон. В перерахованню на тисячку людей це означає зменшення народин з 30 на 1,000 в 1900 році на 15 в 1933 році. Франція, яка є клясичним прикладом зменшення населення, мала в той час 17.3 народин на 1,000 людей. В порівнанні з даними про смертність показується, що в 1926 році скількість населення в Німеччині фактично перестала збільшуватись і в найближчих десятиліттях булаб довела до зменшення населення. За статистичними підрахунками, Німеччина малаб в 2,000 році лише 47 міліонів населення, якщоб не вжила проти того відповідних заходів.

Тими заходами є: уділювання безпроцентової позички новоженцям на влаштування життя, податкові полекші для численних дітьми родин. Націонал-соціялісти переконались, що причиною зменшення уродин не були тяжкі господарські умовини, а лише просте небажання мати діти, бо так вимагала мода тодішного часу. Тому вони повели відповідну пропаґанду за збільшення народин, вказуючи при тому на обставину, що щастя і велич будучих поколінь залежить у великій мірі від її скількісного стану, вистарчаючого на те, щоб не лише оборонити стан посідання батьків, але й далі розвиватись. Між іншим треба відмітити, що таким же шляхом старається за збільшення населення і Італія і Франція і інші країни, бо й вони побачили, що чисельне зменшення веде до загину і держави і нації. На прикладах Італії і Франції взорувались частинно Німці.

Таке поставлення справи дало вже успіхи. Скількість народин значно збільшилась. Але тим ще не поборено небезпеки зменшення народин. Збільшення на 25% в порівнанні з попереднім роком ще не забезпечує вдержання чисельного стану німецької нації на такому самому рівні, як є тепер. Для цього треба би було аж 45% збільшення. Тимсамим відпадають побоювання деяких чужих держав, що збільшення стану Німеччини загрожує їм з політично-військового боку. В найближчому часі не може бути й мови про збільшення населення, хіба лише про вдержання його на тій самій висоті. Зрештою, як твердять самі Німці, їх расова політика не є звернена проти когось, а лише дбає про створення біольоґічних основ існування великої німецької нації.

Дальшим старанням німецької політики є вдержання творчої здібности німецької нації. Наукові досліди останніх трох десятиліть виказали, що творча здібність людини є значно більше залежна від одідичених з роду спосібностей, як від зовнішніх засобів її піддержання, як відживлення, спорт, виховання і т. п. Всі ті зовнішні засоби мають за завдання розвинути вже існуючі одідичені спосібности в людині, але ніяким чином вони не можуть створити тих спосібностей. Отже коли люди хотять вдержати стало на високому рівні свої фізичні і духові здібности, то вони мусять дбати про це, щоб через відповідний підбір найкращих носіїв тих здібностей їх удосконалювати і заразом зарадити плодженню людей хоровитих, в яких нема жадних одідичених добрих свійств. Такі думки проповідує наука, відома під назвою евгеніки, і їх взяли собі Німці за підставу до законів про зменшення розплоджування дідично хорих людей, найперше найбільш небезпечних, через стерилізацію.

І якраз той закон викликав був в самих початках велику бурю серед всіх чоловіколюбних організацій світа, бо з одного боку вони побоювались, що примінення закона може бути односторонне, а дальше, що держава не має права так глибоко встрявати в приватне життя людини. Показалось одначе, що створення відповідних незалежних від себе інстанцій, через які мусить пройти судовий присуд про стерилізацію, не дає змоги надуживати того закону для якихсь незаконних цілей, як також, що багато дідично хорих людей добровільно годиться на стерилізацію, щоб не залишити по собі хоре потомство, якеб жило таким самим нужденним життям, як і даний осібняк. Лише дуже мало є спротивів проти стерилізації.

При цьому варто згадати, що нині кожда нація має в свойому складі дуже багато таких хорих дідично людей і що на вдержання їх при житті витрачується дуже багато засобів, які можнаб куди краще зужити на користь людей здорових. Крім Америки, яка вже здавна має певні стерилізаційні закони, задумують увести стерилізаційні закони держави скандинавські, Фінляндія, Англія і Швайцарія.

Яке відношення до евгеніки, зглядно расової проблеми, є в людей серіозних, що не від сьогодні займаються тою проблемою, видко з резолюцій евґенічного інтернаціонального конґресу, що відбувся в швайцарському місті Ціріху в липні 1934 р. В тій резолюції поручається всім народам світа основніше престудіювати біольоґію дідичности і расову гігієну та висновки з студій примінити в житті так, як це зроблено вже в деяких краях Америки й Европи. В основі тої резолюції зазначено, що конґрес це поручає всім без огляду на їх політичні чи світоглядові переконання і що до того переконання він прийшов на підставі практики.

Часто роблено Німцям закид, що в них стерилізація не відбувається добровільно. Про стійність того закиду найкраще говорить обставина, щоб від хорого чоловіка трудно вимагати добровільности. Умово хорі люди не йдуть добровільно до закладів божевільних. Отже тут мусить переняти за них відповідальність нація і її закони, щоб у той спосіб захоронити себе перед розмноженням дідично хорих людей. Як нація жадає від здорових людей, щоб жертвували своїм життям підчас війни в її обороні, то такимже самим правом може вона того жадати й від хорих. Також всі політики, які думають над проблемами расово, висказуються проти війни тому, що війна винищує якраз найздоровіший елемент, а слабий лишає і його посилює, ослаблюючи тимсамим відпорність нації.

Сильний відпір викликала німецька расова політика серед Жидів, проти яких в першу чергу звернулося в своїх практичних висновках німецьке расове наставлення. Між 1912 і 1925 роком приходили до Німеччини пересічно щоденно 13 Жидів зі Сходу й оставалися в Німеччині. Наслідком того всі вільні професії в Німеччині були ними заняті. Приклад: 50% всіх берлінських адвокатів були Жиди, 60% лікарів кас хорих були Жиди. Наслідки закону вже не такі страшні, як це подекуди представляється, бо ще й нині 40% всіх лікарів кас хорих в Берліні є Жиди і теж само 30% адвокатів в Берліні є Жиди. Отже зміна є поважна, але не застрашаюча, яка промовлялаб просто за масакру Жидів, як це подекуди говориться.

Серед інших народів повстала була думка, що німецька расова політика ставиться зневажливо до інших рас. В дійсности так воно не є, хоч нераз можна чути подібного роду демагогічні вигуки німецьких пропагандистів. Одначе демагогії ніхто не бере за дійсність, бо кожда раса має свою вартість в світі і свої цінности. Того ніхто серіозно не може заперечити.

Безперечно, що не все на світі є людським, що носить людське лице, і що є раси, які не лише тілом, а й душею ріжні між собою. Коли давніше приходилось мимо поприцей факт і з огляду на релігію пробувалось усіх зробити рівними, то нині справа в дечому змінилась. Зрештою коли навіть взяти справу з точки погляду релігії, то доводиться ствердити, що релігія в цьому випадку пішла проти законів природи. Закони природи не знають рівности, бо в природі все слабе гине, а сильне залишається. Штучне піддержування слабого при життю лише завдяки засаді рівности в релігії, є гріхом супроти природи і нації і раси, які створила сама природа. Звичайно, що при цьому треба вистерігатись расового шовінізму. І Німці признають всім іншим расам право на життя таксамо, як і собі, і не твердять, що інші раси мусять бути викорінені. Сотворив Бог ріжні раси, так хай вони собі жиють. Штучно не треба їх мішати, навпаки, вдержати їх такими, як їх Бог сотворив.

Німці ставляться неґативно до мішання крови рас набудуче, але вони не можуть перейти до порядку денного над тим, що вже сталося в минувшині, і за те когось винувати. Вони лише дбають, щоб набудуче того не було та щоб поволі очистити свою націю від домішок чужорасової крови, щоб у той спосіб зробити її здібнішою та відпорнішою. Зрештою і тут Німці не перші, що за це подбали. Америка вже давно ввела в себе расовий принцип іміграції і не допускає до себе елементів, які вона вважає расово нижчими, як нпр. всі народи зі Сходу Европи, до яких зараховано й нас, Українців. Також в Індії чи в Австралії дуже вважається на расові принципи співжиття і мішані подружа ріжних рас вважається за щось неприродне.

Такою є засаднича расова політика в Німеччині, що свого часу викликала була таку бурю серед усіх верств „культурного" світа. Одначе поволі всі приходять до переконання, що расова політика є доцільна, дарма, що марксистівський світогляд все і все видвигає проти неї нові арґументи, які кождий обєктивний чоловік по глибшому роздумуванні відкине як безосновну демаґоґію і загравання на найнижчих інстинктах мас. — (УП, Берлін).

Г. Ф.

„ЯКАСЬ ХОРОБА"

Семен Загайнич приїхав на торг. Привіз на продаж дві качки, бо бідному все вітер в очи віє. Все віє в очи і насилає на бідного якусь біду. Як не сю, то ту: Як не посуху або слоту, то бодай якусь хоробу.

Загайнич мав бодай те щастя, що хороба, приміром пискова, чи ратична, не чепилася його худоби, а таки його самого. Не знав, що то за хороба, бо ще не чув, щоби таку хто мав в селі. Знав лише тільки, що то дуже прикра та якась хороба.

Качки Загайнич привіз до міста тільки на те, щоби гроші вкупі з тою якоюсь хоробою занести до лікаря, бо вже годі було далі видержати з нею. Продав качки і пішов до лікаря. Застукав у двері, увійшов і каже:

— Добридень! Чи ви доктор від людей?

— Від людей, — відповів доктор. — Ветеринар, доктор від биків і від собак, мешкає по тій боці ринку.

— А чи ви той доктор, що лікував нашого єгомосця?

— Той! — відповів лікар рішучо, хоч не знав, звідки його гість.

— То добре. Імосць казали, що то але доктор. Мені такий потрібний. Я, може знаєте, може ні, Семен Загайнич, господар в Протоках. Ви мабуть не знаєте мене?

— Та не знаю.

— Так то буває в світі. Годі всіх знати.

— Що вам хибує? — спитав доктор, котрий вже став нетерпеливитися.

— А в плечі чорт всадив мені якусь холеру. Драпає, шкрабає, коле. Гадав би, що їжак качається по хребті, або лізе під паху спати.

— Відколи? — питає доктор.

— Вже три тижні. Коле і коле. Я вже все можливе заживав. Мяту, горівку з полином, гербату з липового квіту і з бзини.

— Не помагало? — спитав лікар глумливо, підсміхаючися.

— Не помагало ні троха. І симпатію пив, також не помогло.

— Симпатію? Що се?

— Та моя власна вода, вибачайте, пане доктор! Порадив мені дідо мого сусіда, старенький Чепіжак.

— І також не помогло? Погано! Чи ви чули, щоби така симпатія вже кому помогла?

— Я не чув, бо я ще не такий старий, як дідо Чепіжак. Він певно чув, то не радив би мені.

— Роздягайтеся!

— Та нащо?

— Подивлюся на вашу хоробу.

— Ага! На хоробу.

Загайнич скинув опанчу і розклав її на фотель.

— Далі! — приказував доктор.

— Кафтан також?

Загайнич скинув кафтан і поклав на бюрку. Тепер стояв у киптарі.

— Далі, далі! — наглив доктор.

— Ще далі?

— Далі! Бачу, що під киптарем ще вовняний кафтаник. Також скинути!

— Ну, ну! То вже хіба аж до сорочки зайде?

Скинув киптар і кафтаник. Показався вовняний трикот. З його рукава виставав рукав тонкої полотняної сорочки.

— Чоловіче! — крикнув доктор. — Що ви понатягали на себе? То цілий маґазин одягів на кілька родин!

— Се вже решта, — сказав Загайнич. — Під полотняною сорочкою є ще лише сіткова сорочинка. То проти поту.

— А все те, що поза сіткою, то може на піт?

— Ні, пане докторе. То проти „інфаленци". Від трох тижнів є пекольне зимно. Я міг би простудитися і дістати „інфаленцу" з сухотами.

— Чоловіче! Вам потрібна ціла година на те, щоби на ніч роздягнутися!

Загайнич покрутив заперечуючо головою і відповів:

— А деж би я цілком роздягався, хоч би лягаючи спати! Не роблю сего через ту дідьчу „інфаленцу". Крізь стільки шмаття хороба не пропхається до тіла.

Загайнич скинув з себе решту. Коли стягав сітку, бух! щось впало на землю.

— Що се? — спитав здивований доктор і схилившися, підоймив. — Щітка?

В руках доктора справді була тверда рижова щітка, якою чистять кухонну посудину, столи, або й деревляну підлогу.

— Ваші плечі подрапані і цілі заляні кровю! — сказав лікар. — Сітка і сорочка покровавлена.

— А до сто чортів, ти дурна бабо, ти! — крикнув Загайнич, регочучи. — Міркую собі, що то не якась хороба, а отся щітка так дошкулювала мені. Тому три тижні жінка мила мої плечі, не стягаючи сорочки і забула вийміти щітку, проклята!

В Народній Організації міста Львова один референт обяснює одному селянинові політичну ситуацію. На кінці каже:

...„На політику мусить ваше око дивитися промінями Рентгена! Розумієте?"

— А може би то ліпше з тими Жидами не зачинати? — відповідає селянин.

У ГОСТИНІ В ЛЯПОНІЇ

Далеко на півночі Швеції є батьківщина Ляпонців, від яких Швеція назвала свою найдальше на північ висунену провінцію Ляпонією. Ця частина Швеції, завдяки прикметам своїх громадян, і завдяки свому культурному станови, є великою приманою для Шведів і для чужинців-туристів.

Ляпонець, малий ростом, краска лиця брудножовтава, волосся чорне, з вистаючими лицевими кістьми. Ляпонці дуже гостинні. Хатина Ляпонця отворена для кожного подорожнього. Більшість Ляпонців живе кочовим життям. Рен для Ляпонця є одиноким і найбільшим багатством. Ні одному Ляпонцеви й на думку не прийде дати бодай найменшу вістку про стан свого стада ренів, або про їх вік. Держить це в тайні, а нераз не знає того й сам, бо має дуже багато ренів.

Багато Ляпонців живуть теж осілим життям займаються риболовлею та сплавлюванням дерева. Живуть у хатинах, побудованих із пнів дерев, покритих верствами землі й моху, або в шатрах із дрючків і шкір ренів. Обстанова в хаті: одежа, посудина й приладдя з костей і шкіри рена. Ляпонець виходить зодягнений звичайно лише в шкіру рена.

Під впливом Півдня відвернувся Ляпонець значно останніми роками від культури, в якій жив іще тому 20 років. І так подибаємо в кожній ляпонській кухні вже залізні горшки, або бодай один на каву, в якому безупину кипить вода.

Рен має для Ляпонців вартість не лише тому, що дає молоко, одежу та приладдя, яке роблять з його костей і рогів, а є для них теж вючним звірятем і комунікаційним засобом.

Зимою їздить Ляпонець на лещетах дуже скоро, або подорожує санками, званими „акя". Зате літом ходить пішки — хоч би то була й довша подорож, а жінка й діти ідуть на спині рена.

Ляпонці здавен-давна упривілеені в порівнанні з іншими громадянами Швеції. Не служать при війську, а спеціяльні закони охоронюють Ляпонців перед перевагою інших. Шведський уряд дбає про Ляпонців. Телефонічна сполука йде аж до ляпонських хат, а багато багатих Ляпонців мають телефонічну злуку і зі Стокгольмом. Для піднесення духового рівня основав уряд для Ляпонців багато шкіл-інтернатів; також багато приватних шкіл дбають про ляпонські діти. У т. зв. кочівничих школах, себто школах, що не є постійно в тій самій місцевості, а їх учителі мандрують з місця на місце й так учать, заняті найкращі знавці Ляпонців. Ляпонці вже віддавна християни. День праці, або обід не зачинається у них ніколи без молитви.

З давніх часів.

Ще за батюшки царя радилися раз старшини, як мають говорити до рядовиків: чи „ти", чи „ви", чи „гаспадін". Були ріжні думки. Але в осени прийшли нові рекрути. Один старшина, побачивши між рекрутами якогось молодика, що мав досить інтелігентний вигляд, питає:

— Ви чим були перед військом?

— Я був в університеті...

— Чи смію вас запитати, гаспадін, на якім факультеті?

— Я був слугою в хемічній ляборàторії.

— Дурак, пашол вон, скатіна!

В овочарні.

— Є банани?

— Ні, вийшли.

— А яблока?

— Нема.

— Може є помаранчі?

— Будуть завтра.

— То може є виноград?

— Ідіть уже до сто чортів! Тут є овочарня, а не жадне інформаційне бюро!...

ПРОСВІТНЕ ЗНАЧІННЯ РАДІО-ПРОГРАМ.

Музика, особливо клясична, найновіші та загальні вісти, котрі дають зрозуміння про американське життя та можливість слухати поправно вживаної англійської мови з добрим виговором, це головна освітня вартість радія для людей чужинецького роду, за опінією 150 мужчин та жінок, у більшости чужинецького роду, котрі щойно написали свої думки про те, „Наскільки радіо причинилось до їх освідомлення". Їх статті були предметом контесту, котрий переводило Товариство Студентів Вечірньої Елементарної Школи, — організація двацятьох тисяч дорослих людей, котрі ходять до прилюдних елементарних шкіл у місті Ню Йорку.

Мері Геслер, котра приїхала до Злучених Держав з Німеччини сім років тому та ходила до вечірньої школи у дільниці Ню Йорку Квінс три роки, виграла першу нагороду в тім контесті. „Будучи господинею та перебуваючи більшу частину часу дома", вона пише, „я мала велику нагоду за короткий час мого перебування у Злучених Державах не тільки прислухуватись, але пильно вважати та навчатись оцінювати повні й хосенні програми, які передає радіо. У моїм раннім життю школа поклала основи для мого освідомлення, а програма на радіо, як вічно текуча фонтана, постачає мені чимраз більше матеріялу для будови й поправи давно початого діла".

Зпочатку, М. Геслер подає, вона наставляла апарат на музичні програми, бо не могла розуміти промов. Пізніше вона заінтересувалася короткими промовами, як проголошенням вістей, дискусій у справі домашнього здоровля, що збільшало її знання англійської мови. Уважно вибираючи радіові програми, вона мала нагоду не тільки прислухуватися грі першорядних орхестр та співам світової слави співаків, але побільшувати свою свідомість про мистецтво, історію Америки, економію та інші ріжнородні речі. Радіо теж помогло їй приготовитись до набуття американського горожанства. Як господиня й мати, признає, що програми радіом піддали їй думку про виховання дітей, як їх убирати й кормити, що варити та коли, які є сезонові ярини та яке мясо є економічне до вжитку, як приправляти та подавати до столу.

Другу нагороду дістав Луі Левен, родом з Люксенбургу, в Німеччині, котрий приїхав до Америки пять років тому, а тепер є головою Товариства Студентів Вечірньої Школи. Він оповів у свому писанні, в який спосіб навчився відріжнювати добрі й лихі точки радіових програм, оцінювати вартість наукових та музичних програм, заки радіо стало його просвітителем та розрадником. „Прислухуючися грі симфонічних орхестр, я познайомився з працями композиторів, як Моцарт, Бах, Вагнер і інші. Через ріжні провідні оперові сили я навчився пісень і мельодій, котрі припали мені до серця... Радіо приводить світ до моєї хати... Я все наставляю радіо на стації, котрі мають промовців з добрим виговором, бо мені йде про слухання виговору, а не тільки промов. Маю велику приємність слухати бесідника чисто англійською. Вечірня школа дала мені підставу до науки мови, граматики та писання, а з радіових програм я навчився плинного виговору в бесіді. Радіо було для мене представником англійської мови й народу. При помочі того ж я навчився способу американського думання. Перші Американці, котрих я стрічав, це були люди радіових програм".

Мурика Сесил Е. Гарпер, тутешнього роду, виграла третю нагороду. За своїх молодих літ вона не мала великої нагоди набути формальне вишколення. Як пише у своїй статті, вона була особливо заінтересована драматичним способом представлювання історії радіом. „Вони дають таке побудження, якого книжка не всилі зробити". Вона теж підчеркнула освітню вартість муринських спірітуалістів. „Багато згадується про терпіння Муринів у цих прекрасних піснях. Довідуємося, як століттями люди в піснях виражували свою втіху та страждання. Мурини мають тільки жаль за трактування їх на цім світі, надіючися кращого в обіцяній землі".

Суддями контесту були: Френклин Донген, директор освіти при Нешенел Бродкестинг Ко., Вида Р. Сутон з радіової години „Магічна промова" зі стації ВЕАФ, та Грейс Спафорд, голова радіового комітету посадника міста Ню Йорку.

ФЛІС.

Штани.

Михаська Невинного обвинувачують, що він украв штани. По знаменитій промові адвоката суд звільняє його.

Суддя: Пане Невинний, можете відійти.

Адвокат: Можете йти, ви вільні.

Михасько нахилюється до вуха свого оборонця й каже:

— Пане меценасе, нехай наперед обжаловуючий вийде, бо я маю на собі ті штани.

ЯК ЗОДЯГАТИ ДІТИ ДЛЯ ЗДОРОВЛЯ.

(Подає д-р Джан Л. Райс, комісар здоровля міста Ню Йорку).

Чимраз більше матерей приходять до переконання, що одіж має багато спільного зі здоровлям дітей. Кожного року можна запримітити, що діти модерних родичів зодягнені для якнайбільшої вигоди. Вбрання треба добирати відповідно до температури; перше всього одіж не повинна бути занадто тяжка. Вона не повинна гамувати шкірних отворів у видільнюванні вогкостей з організму, бо це є її одна з найголовніших функцій та необхідна для доброго здоровля.

Не мода, але вигода повинна бути на думці у кожної матері при підбиранні вибору вбрання для своїх молодих хлопців і дівчат. Вільна одіж є найкращою для дітей обох полів до часу, поки не надійдуть холодні дні. Вбрання повинно бути зроблене з легкої матерії. Навіть холоднішою порою нема великої потреби додавати тяжку спідну одіж, коли верхнє вбрання є тепле.

Модерні жінки є свідками, що легка одіж пособляє здоровлю. Крім плаща, вбрання пересічної жінки не ріжниться між зимою і літом. Все вбрання модерної жінки, виключаючи обуву, важить усього кільяка унцій, а відколи жінки приняли цю систему зодягання, відтоді стан їх здоровля виказав значну поправу.

Зодягаючи маленькі дівчата і хлопців, треба звичайно керуватися розсудними приписами. Легке спідне білля та верхня одностайна одіж для дівчат, як теж легке спідне білля для хлопців, сорочки та легкі штани.

Черевики й панчохи відіграють важну ролю для здоровля. Неправильно допасована обува не тільки невигідна, але може спричинити поважні ушкодження ніг. Тому вибір черевиків для хлопців і дівчат треба робити з увагою; вони мусять бути довгі та досить широкі, щоби стопа мала доволі місця на свобідні рухи, а в ніякім випадку не сміє нідє тиснути. В теперішних часах майже кожний склеп з черевиками має фахового продавця, котрий знає допасувати відповідну обуву на ноги дитини. Навіть по склепах з дешевими черевиками є такі знавці.

Панчохи не повинні бути ані закороткі ані задовгі, а тільки під міру і для вигоди дитини.

Все той сам.

Професор: Чи ви, пані, мене пізнаєте?

Пані: Ні!

Професор: Як то ні, таж я вас тримав до хресту.

Стефанія Деревляна покінчила в червні ц. р. в Говтерс Каледж учительський факультет із ступнем „Бечелор оф Артс". Наука мала тревати 4 роки, але вона покінчила в за півчверта року. Її родичі, Іван і Настя Деревляні, походять із Дусанова, повіту Перемишляни, Галичина. Вони осілися в Ню Йорку перед 25 роками, а тепер перенеслися до Вайстону, Л. Ай.

ПОДЯКА.

Передаємо нашу щиру подяку всім тим громадянам міста Шамокін, П., що дня 30. липня ц. р. взяли участь в похороні блаженної памяти нашої дорогої Мами і Сестри, Юстини Тарас (вдови по бл. п. Василеві Тарас, довголітньому членови У. Н. Союза). Зарazом дякуємо всім відділам і урядникам У. Н. Союза.

Діти покійної: Михайло, Евгенія, Віра і брат Михайло Маслей, 332 Говп вул., Клифтон, Н. Дж.

ТАРЗАН І ПРОЛЕВ. (92)

Тепер дівчина звернула свій зір до Тарзана. Він завважав, що вона була цілком подібна до Наомі. Він міркував, що це Ронда Тері. Тепер вона побачила його лице при світлі смолоскипа. „Стенлі Обровський!" — вистогнала вона. „То ти також вязнем?"

„Мені здається, що так", відповів Тарзан. Але він не відпирався, що він не Обровський. „Я думала, що ти погиб", закликала вона. „Щож ти тут робиш?" „Я прийшов сюди по тебе", відповів він. „Ти?!" В її голосі пробивалася недовірливість, бо Обровський не належав до відважних.

Тимчасом сотворіння в сусідній кімнаті зближалося до крат. Воно мало лице людини, але шкіру чорного горила. Його дрижачі уста зраджували зубню якогось чоловіко-подібного звіряти. Лише рідке волосся покривало ті части тіла, що не були покриті сорочкою та перепояскою на бедрах.

Шкіра постаті на ногах та руках була темна з деякими латками білої. Поморщені волохаті руки були закінчені довгими закривленими пазурами. Запалі очі вказували на дуже стару людину. Тарзан глянув на них і відкрив відразу, що в них криється звірська брутальність.